

PLANS DE REDREÇAMENT TERRITORIAL (PRT) EN EL CONTEXT DE LA TRANSICIÓ ENERGÈTICA

Ponents: Carles Riba Romeva, Eduard Furró Estany
Document aprovat en Junta el 22 d'abril de 2025

RESUM DE L'ACCIÓ

A. OBJECTIU: FIXAR I REEQUILIBRAR LA POBLACIÓ I LES ACTIVITATS EN EL TERRITORI.

L'objectiu d'aquesta acció és, en el marc de la transició a les fonts d'energies renovables, activar les economies arreu del territori i revertir el despoblament de zones en declivi de Catalunya, guardant sempre el necessari equilibri entre energia, aigua, alimentació, medi natural i biodiversitat. Aquesta acció hauria d'anar associada a la redacció d'un projecte determinatiu de transició energètica per a Catalunya acompanyat d'un Pla Territorial Sectorial d'implementació de les fonts renovables de captació de l'energia.

B. EINA: ESTABLIMENT DE PLANS DE REDREÇAMENT TERRITORIAL.

Es proposa que el Govern de Catalunya, en col·laboració amb la ciutadania i les Institucions del territori, articuli **Plans de Redreçament Territorial (PRT)** amb visió global de país, que més enllà de compensacions monetàries, doti arreu del territori i, especialment en zones de declivi poblacional, d'infraestructures i serveis d'accessibilitat física i virtual de qualitat així com d'**elements tractors**, com ara centres tecnològics, de formació professional i universitària, administracions i/o institucions, indústries o d'altres activitats econòmiques anàlogues, i reforci les activitats primàries (agricultura, ramaderia i pesca) amb criteris de sostenibilitat ambiental.

C. MOTIU I JUSTIFICACIÓ.

1. L'elevada densitat energètica dels combustibles fòssils, i la fixació d'un preu baix i sovint manipulat, ha facilitat l'allunyament dels llocs d'obtenció dels recursos (aliments, aigua, energia, materials, manufactures ...) de les activitats i els consumidors.
2. Com a derivada, les activitats agràries, ramaderes, forestals i industrials locals han estat progressivament abandonades o deslocalitzades en favor d'altres societats llunyanes amb costos de producció inferiors per prestacions socials i normatives ambientals i fiscals més laxes, tot provocant un important desplaçament de l'economia local vers els serveis i uns efectes de despoblament, fins l'extrem de generar un "rerepaís buit".
3. En un sistema energètic de fonts renovables, el territori esdevé novament un recurs clau per a la captació de l'energia, necessàriament distribuïda, i l'aprofitament energètic dels potencials locals (biomassa, biogàs) i per tant és una oportunitat també de recuperació de les produccions agroalimentàries, forestals i industrials en clau local.
4. El previsible encariment del transport respecte del basat en els fòssils, afavoreixi un desplaçament d'activitats vers els centres distribuïts d'obtenció d'energia renovable que cal aprofitar per transversalitzar activitats econòmiques arreu del país i especialment per redreçar els territoris avui dia més en declivi.

A. El context de la transició energètica

Antecedents

L'energia dels combustibles fòssils ha possibilitat el desenvolupament d'una economia en continu creixement d'extracció, ús i rebuig de recursos i productes, només limitada per les capacitats d'extracció dels combustibles, mentre els jaciments finits ho permetin. El transport massiu basat en els derivats del petroli i en continu augment ha permès que l'obtenció dels recursos i els productes s'allunyin cada cop més dels llocs de consum i que les activitats de producció s'hagin segmentat i dispersat cercant costos laborals i reglamentacions mediambientals i fiscals més laxes, alhora que s'han anat desenvolupant formes d'oci i turisme de masses, sovint compulsives, i cada cop menys sostenibles.

Tanmateix, l'època dels combustibles fòssils toca a la seva fi ja sigui pels impactes del desgavell climàtic que causen les emissions de gasos contaminants i d'efecte hivernacle generades intrínsecament per la seva extracció, refinat, transport i ús, com també pel seu proper declivi i exhauriment, començant pel petroli ja en les properes dècades. Amb tot, les conseqüències seran molt profundes (comencen a ser-ho ja) i requeriran l'organització d'una nova forma de comportament de la humanitat és a dir, la construcció d'una nova civilització humana.

Els estocs de combustibles fòssils es van formar durant desenes de milions d'anys fa centenars de milions d'anys a partir de l'enterrament i transformació químic-geològica de la matèria viva de plantes i animals que havien captat l'energia solar sobre immenses extensions de territori d'aleshores i que nosaltres estem consumim a raó d'un milió (1.000.000) de vegades més ràpid de quan es va formar (per això els podem considerar no renovables).

La solució passa per un canvi de matriu energètica amb la transició a les fonts renovables d'accés a l'energia provinent de la radiació solar i les seves derivades (vents, corrents d'aigua i biomassa).

L'energia nuclear de fissió basada en l'urani U-235 té poc recorregut atès el risc i les baixes reserves mundials d'aquest element en relació a les despeses actuals d'energia, i l'energia nuclear de fusió, en el millor dels casos, està en fases d'investigació i desenvolupament molt llunyanes de la seva implementació massiva.

Una de les característiques de les energies renovables és que parteixen de la radiació solar que rep el planeta Terra avui dia, que és molta (unes 10.000 vegades la del sistema energètic humà actual) però la seva captació i conversió en vectors energètics utilitzables (electricitat i combustibles renovables) requereix de grans superfícies i instal·lacions distribuïdes en el territori, en magnitud inexistent en el sistema fòssil.

Des del punt de vista d'implicacions territorials, les fonts d'energies renovables es poden agrupar en tres tipologies: a) La captació de calor o *termosolar*; b) La generació elèctrica a partir de la conversió *eòlica* i *fotovoltaica*; c) Combustibles derivats de la *biomassa*; d) La generació elèctrica a partir de corrents i salts d'aigua (*hidroelèctrica*). Els requeriments territorials de Catalunya en cadascuna d'aquestes tecnologies de captació d'energia renovable són de l'ordre (taula.1):

Taula 1. Energia captada en funció de la superfície de territori (GWh/ha/any) ¹

Tipus de captació	Rang	Valor mitjà	Tipus d'energia
Termosolar	2,50 a 6,00	3,00	Calor
Fotovoltaica i eòlica²	0,50 a 1,80	1,00	Electricitat
Biomassa (llenya, biogàs, biocarburants)	0,02 a 0,06	0,05	Combustible
Hidroelèctrica³	0,00 a 0,06 de la conca		Electricitat

¹ Les dades són en funció de la superfície mínima necessària per ubicar les instal·lacions de captació; ² L'ocupació de sòl d'un aerogenerador és petita però, la superfície de captació és molt més gran ja que, a més de les pales, cal distanciar els aerogeneradors entre sí per no fer-se ombra de vent; ³ L'energia hidroelèctrica requereix desnivells; els embassaments d'aigua, que permeten una certa gestió de l'energia en el temps, solen contenir una part molt petita de l'aigua que recull la conca.

Desequilibris territorials a Catalunya

Catalunya és un país petit (32.000 km²) amb una població important (ha superat els 8 milions d'habitants el 2024) i una densitat mitjana elevada (més de 250 hab/km²), tan sols superada a Europa pels Països Baixos i Bèlgica. Però, a diferència d'aquests països, la seva orografia és molt pronunciada de manera que tan sols la meitat de la superfície presenta pendents inferiors al 20% (Idescat-2025). I, més enllà de la densitat elevada i el relleu pronunciat, s'afegeix un molt desigual repartiment de la població en el territori (taula 2).

Taula 2. Repartiment desigual de la població de Catalunya en el territori

		N ¹	Població (2022) (habitants)		Superfície (km ²)		Densitat (hab/km ²)
	Catalunya	43	8.012.000	100,0%	32.108	100,0%	250
A+B	Regió metropolitana	5	5.062.000	63,2%	2.349	7,3%	2.155
C+D	Reste de Catalunya	38	2.950.000	36,8%	29.759	92,7%	99
A	Barcelonès	1	2.354.000	29,4%	146	0,5%	16.123
B	Comarques metropolitanes²	4	2.708.000	33,8%	2.203	6,9%	1.229
C	Comarques intermèdies³	13	2.253.000	28,1%	10.321	32,1%	218
D	Comarques poc poblades⁴	25	697.000	8,7%	19.438	60,5%	36

¹ N = nombre de comarques; ² Baix Llobregat, Maresme, Vallès Occidental i Vallès Oriental (4 comarques de població > 400.000 habitants); ³ Alt Empordà, Baix Empordà, Gironès, La Selva, Osona, Bages, Anoia, Alt Penedès, Garraf, Baix Penedès, Tarragonès, Baix Camp i Segrià (13 comarques de població entre 100.000 i 400.000 habitants); ⁴ 25 comarques restants de població < 100.000 habitants). Font: [Idescat-2025b]. Elaboració pròpia.

En resum, en un país d'elevada densitat mitjana (250 hab/km²), 5 dels 8 milions d'habitants de Catalunya (63,2%) resideixen en el 7,3% del territori i, a l'altre extrem, 0,7 milions d'habitants (8,7%) resideixen en el 60,5% del territori. Les comarques intermèdies acullen el 28% dels habitants en el 32% del territori.

Encara hi ha un darrer punt de vista que mostra la intensitat del desequilibri territorial que s'ha accentuat en els darrers decennis a Catalunya. La taula 3 presenta un resum de la variació de la població (creixement i decreixement) dels municipis en el període 1950-2020.

Taula 3. Municipis de Catalunya: nombre, població i superfície (1950-2024)

Municipis (variació de la població 1950-2024)	Municipis		Població			Superfície	
	N	%	1950	2024	%	Km ²	%
Total de Catalunya	947	100,0%	3.265.400	8.012.000	100,0%	32.108	100,0%
- Decreixen	437	46,1%	443.200	286.500	3,6%	18.318	57,1%
- Creixen d'1 a 1,25 cops	73	7,7%	94.900	106.600	1,3%	2.115	6,6%
- Creixen de 1,25 a 2 cops ¹	176	18,6%	1.645.200	2.351.000	29,3%	5.486	17,1%
- Creixen de 2 a 5 cops	140	14,8%	828.600	2.907.400	36,3%	3.603	11,2%
- Creixen > 5 cops	121	12,8%	253.400	2.360.500	29,5%	2.586	8,1%

¹ Inclou Barcelona. Fonts: [Idescat-2025a], [Idescat-2025b]

Malgrat que la població del conjunt de Catalunya creix intensament en el període 1950-2024 i es multiplica 2,45 vegades, una part molt important del territori s'ha anat despoblant.

Entre 1950 i 2024, la població de 437 municipis catalans (46,1% del total) ha disminuït i la seva suma ha baixat de 443.200 a 286.500 habitants. Aquests municipis s'estenen sobre 57,1% del territori (18.318 km²). D'ells, 385 tenen menys de 1.000 habitants i sumen una població de 132.500 habitants que suposen l'1,7% del total però s'estenen sobre 14.356 km², el 44,7% del territori de Catalunya.

Si s'analitza fredament no té cap sentit haver descuidat i abandonat i, en conseqüència, empobrit les poblacions de més del 50% del territori català, fet només explicable des del punt de vista de les conseqüències negatives del model actual de desenvolupament i del sistema d'energia fòssil que el suporta i que avui hem de substituir.

Des del punt de vista de les fonts renovables, aquests municipis poden aportar una part molt important de recursos i potencials de captació d'energia al conjunt de Catalunya i, per tant, la transició energètica a les fonts netes i renovables obre la possibilitat de revertir aquest malaurat procés d'abandonament, de despoblament i de regressió econòmica.

B. Reequilibrar la població i les activitats en el territori

Després de l'era dels fòssils, la captació d'energies renovables en superfície és una nova incidència sobre el territori (de l'ordre del 4,0% de la superfície de Catalunya) que cal combinar amb els altres usos humans (agricultura, edificacions, infraestructures, paisatges) tot preservant els valors ecològics i la biodiversitat.

Necessitats de territori per captar les energies renovables

Segons el model de transició energètica de [Furró-2016], partint d'un criteri d'autosuficiència energètica i fets prèviament uns estalvis del 21% respecte de les necessitats actuals, l'energia que cal captar fora de l'ordre dels 19.200 kWh per persona i any que aplicats als 7,79 milions d'habitants (l'any 2022) representa unes necessitats globals de 149.650 GWh/any d'energia renovable.

D'aquests, el sistema ja n'està aportant avui de l'ordre dels 7.002 GWh/any i se'n poden aconseguir 21.915 GWh/any més amb les captacions d'energia per a usos propis, els aprofitaments mínims de la Biomassa, el Biogàs i l'eòlica marina.

L'energia restant, 120.732 GWh/any, s'haurien d'obtenir bàsicament de captacions fotovoltaïques i eòliques terrestres i suposarien l'ocupació d'unes 124.740 hectàrees, un 3,9% dels 3.211.200 hectàrees de la superfície de Catalunya.

Repartiment equitatiu de les aportacions de territori per a energia

El desequilibri territorial mostrat en la Taula 4 ja fa veure que un simple repartiment de les superfícies de captació segons la població no és factible. A tall d'exemple la superfície de captació necessària en el Barcelonès seria d'unes 41.560 hectàrees, equivalents a 2,84 vegades la superfície del seu territori, mentre que la superfície de captació del conjunt de les comarques metropolitanes seria de 48.080 hectàrees, és a dir el 21,8% de la superfície dels seus territoris sumats, valor molt elevat i de difícil compatibilització amb els usos restants.

Taula 4. Superfícies de captació per a la transició energètiques i compensacions entre territoris

	Energia equitativa ¹	Energia a captar ²	Sup. de captació equitativa ³		Sòls sensibles ⁴	Sòls no sensibles ⁵	Sup. disponibles per a captació ⁶		Diferències ⁷
	GWh/any	GWh/any	ha	% ⁸	ha	ha	ha	% ⁸	ha
Catalunya	149.650	120.730	124.740	3,9%	64.590	60.150	124.740	3,9%	(±) 75.140
Barcelonès	43.780	40.230	41.560	284,1%	290	1.330	1.620	11,1%	(-) 39.940
Com. Metropolitanas	50.960	46.540	48.080	21,8%	4.410	8.470	12.880	5,8%	(-) 35.200
Com. intermèdies	41.940	31.390	32.440	3,1%	20.700	18.590	39.290	3,8%	(+) 6.850
Com. poc poblades	12.970	2.570	2.660	0,14%	39.190	31.760	70.950	3,7%	(+) 68.290

¹ Aportació equitativa d'energia, proporcional (19.200 kWh/hab/any) a la població de cada territori (taula 2);

² Energia equitativa menys la que es pot obtenir en el territori per altres mitjans (autoconsum, hidroelèctrica, biomassa, biogàs, eòlica marina); ³ Superfície per captar l'energia de la columna anterior (superfícies de captació equitativa); ^{4,5,6} Superfícies disponibles per a captació en sòls sensibles (agrícoles i boscos), sòls no sensibles (urbans, infraestructures, erms i de vegetació escassa), i suma de les dues superfícies anteriors; ⁷ Diferències entre les superfícies de captació equitativa i les disponibles, que són les compensacions en aportacions de territori. ⁸ Percentatges sobre els respectius territoris (vegeu la taula 2; 1 km² = 100 ha). Elaboració pròpia.

Aquests desequilibris obliguen a plantejar i establir criteris de repartiment de superfícies amb visió global de les disponibilitats de Catalunya com a país. I en aquest sentit, es proposa aplicar un criteri de repartiment per comarques en funció dels potencials de cada una d'elles en base a les tipologies de sòls qualificats com a *no sensibles i sensibles* ([E. Furró-2016], [TEiT-2021-2025]).

Entenent per (les xifres són d'[Idescat-2025c]):

- a) *sòls no sensibles*, els urbanitzats (inclosos els polígons d'activitats econòmiques), les infraestructures i d'altres (218.960 ha) més els sòls sense vegetació (erms, roquissars) o amb vegetació escassa (344.000 ha), total 562.960 hectàrees.
- b) *sòls sensibles*, els boscos i bosquines (1.826.050 ha) i els cultius de secà i regadiu (822.190 ha), en total 2.648.240 hectàrees.

Aquest criteri estableix, com a objectius a aconseguir, aprofitar per a captació d'energia eòlica i fotovoltaica un mínim del 10,7% de les 562.000 hectàrees de sòls no sensibles (o sigui, 60.150 ha) i

un màxim 2,4% dels 2.648.240 hectàrees de sòls sensibles, equivalent al 2% del territori de Catalunya (o sigui, 64.590 ha), per tal de cobrir les 124.740 hectàrees previstes.

L'aplicació d'aquest criteris apropa la participació equitativa de cada comarca en els usos energètics (segons població) i les captacions (segons superfície i potencials) que condueix a dues progressions inverses, tal com es pot veure a la Taula 4: les comarques menys poblades haurien d'aportar un escreix de l'ordre de 68.290 hectàrees per a captació que sumades a les 6.850 hectàrees en escreix de les comarques intermèdies compensarien les manques de possibilitats d'aportació de 35.200 hectàrees per part de les comarques metropolitanes més les 39.940 hectàrees del Barcelonès.

Aquest és un dels grans desequilibris territorials que novament posa de manifest la transició energètica a les fonts renovables. La compensació d'aquests desequilibris requereix, doncs, d'un plus de responsabilitat en l'aprofitament màxim, per a energia, dels espais urbanitzats especialment en les comarques metropolitanes i el Barcelonès per tal de minimitzar el seu impacte territorial sobre les comarques aportadores.

D'aquí l'acció transformadora que hem anomenat "Plans de Redreçament Territorial (PTR)" que té per objectiu trobar fórmules de compensació i de reequilibri, especialment dels territoris que en el futur immediat hauran de començar a proporcionar una part important de l'energia (alguns d'ells ja ho estant fent) alhora que també d'altres recursos.

Es tracta doncs d'una qüestió de sobirania i resiliència energètica de Catalunya però també de justícia social, territorial.

C. Definició i continguts dels Plans de Redreçament Territorial (PRT)

La transició cap a un model energètic basat en les fonts renovables, conjuntament amb el caràcter finit dels recursos del planeta, comporta una sèrie de canvis profunds tant en l'estructura energètica com l'econòmica, social i ambiental. Aquest procés no només implica substituir les fonts d'energia, sinó transformar també els sistemes de producció, distribució i consum de la societat. Alhora, la transformació vers les fonts renovables requerirà una revisió i adaptació de les infraestructures energètiques existents.

Això inclou la construcció de noves instal·lacions de captació d'energia, també la modernització de la xarxa elèctrica per millorar capacitat, eficiència, gestionar la demanda i integrar les fonts d'energia distribuïdes.

Els PLANS DE REDREÇAMENT TERRITORIAL (PTR) han d'aprofitar el canvi de matriu energètica (de centralitzada a distribuïda) per impulsar projectes que no solament aportin energia, sinó que també promoguin el desenvolupament local. Això inclou la creació de llocs de feina, la formació de capital humà i la revitalització de les economies locals, especialment en àrees rurals tot posant l'èmfasi en les que han experimentat o estan experimentant despoblació.

Els Plans de Redreçament Territorial haurien d'anar més enllà d'incidir en l'assegurament d'uns serveis de qualitat i crear ELEMENTS TRACTORS d'activitats a tots nivells que incideixin en el rejuveniment de la població. Cal assenyalar que aquests territoris podran disposar d'energia de km0 (és a dir sota control local) i d'altres recursos que poden ser un fort atractiu d'activitats.

Alhora, la transició cap a les energies renovables haurà de preservar l'equilibri primordial entre els cinc vectors bàsics de la sobirania i resiliència: *l'energia, l'aigua, l'alimentació, el medi natural i la biodiversitat*. Caldrà prioritzar, doncs, l'ús de les zones urbanitzades, les infraestructures públiques i els sòls industrials en desús i, alhora, els projectes hauran de complir amb normatives mediambientals estrictes i minimitzar els impactes visuals i sobre els patrimonis culturals.

És essencial que la transició energètica sigui participada incloent les administracions públiques, les comunitats locals i les empreses privades. Les administracions públiques han exercir la governança del sistema de manera que els projectes d'energia renovable es desenvolupin de baix cap amunt, garantint que la ciutadania i les comunitats locals es beneficiïn directament dels ingressos econòmics i les infraestructures que generin. Les administracions públiques han de prioritzar les inversions en infraestructures primàries bàsiques i, si s'escau, delegar la seva gestió i manteniment a entitats professionals privades.

Una bona eina per impulsar la transició energètica podria ser la creació d'un departament específic o *Agència de l'Energia (AECAT)* [parlCat-2017] que junt amb l'*Agència de l'Aigua (ACA)*, l'*Agència de la Natura (ANACAT)*, aprovada i en vies d'implementació, i l'empresa pública *l'ENERGÈTICA*, haurien d'esdevenir l'estructura clau per el seu desenvolupament i governança.

Reforçament de les infraestructures i els serveis

Una primera acció dels Plans de Redreçament Territorial hauria de ser articular les infraestructures de serveis, fent especial atenció i donant prioritat als territoris avui dia en regressió. En aquest sentit es proposa actuar en cinc línies bàsiques:

Mobilitat i Comunicació virtual. Ha d'incloure les vies de comunicació tot facilitant l'accés al transport públic (amb especial atenció al ferrocarril), els sistemes de mobilitat personal i també basades en el voluntariat (amb especial atenció als diferents tipus de vehicle elèctric) i assegurar xarxes de telecomunicació, el subministrament d'aigua i el d'electricitat d'alta qualitat.

Serveis públics i equipaments. Assegurar l'accés als serveis bàsics arreu del territori. Ensenyament i serveis complementaris: menjadors escolars, transport escolar, llars d'infants, activitats esportives i extraescolars. Salut: CAP, especialistes itinerants, i servei d'ambulància a hospitals de referència. Serveis socials; atenció a la gent gran, acolliment d'immigrants. Equipaments col·lectius. Serveis administratius: reforçar les administracions locals i comarcals, delegació de funcions.

Recuperar activitats tradicionals. Impulsar l'activitat econòmica començant per l'aprofitament dels potencials propis de cada municipi: recuperar i reforçar les activitats agroramaderes i de silvicultura, facilitar les estructures familiars agràries, els mercats de proximitat i la creació de cooperatives per adquirir dimensió d'escala, així com empreses de transformació alimentària vinculades a l'activitat agropecuària (obradors comunitaris etc.). També, promoure les activitats de lleure, restauració i hostaleria, així com activitats artesanals i empreses de servei a les activitats econòmiques.

Canvis en l'Estructura Econòmica. La transició energètica pot facilitar nous models econòmics més diversificats i resilents. El desplegament distribuït de les energies renovables pot crear noves oportunitats de negoci i atraure inversions en els territoris en declivi, tot potenciant la innovació tecnològica i creant nova ocupació.

Canvis socials. La transició energètica també pot facilitar canvis en el comportament social i en els hàbits de consum. Els Plans de Redreçament Territorial i el canvi de model energètic poden generar un major grau d'autosuficiència i noves experiències de la mà de tecnologies més eficients i resilients. Entre elles hi ha la implantació del vehicle elèctric, especialment en les zones rurals.

Experiències per establir un Pla de Redreçament Territorial

L'associació CMES (Col·lectiu per a un nou Model Energètic i Social Sostenible), conscient de la incidència dels desequilibris territorials de Catalunya en la transició energètica, el 2021 va iniciar el projecte TEiT (Transició Energètica i Territori) en col·laboració amb Centres d'Estudis Comarcals, on cada any s'analitzen conjuntament tres comarques amb situacions territorials diferents. El propòsit del projecte TEiT és aportar coneixement, dades i conceptes on basar el diàleg entre gent de diferents indrets amb l'objectiu d'avançar en el consens de solucions socials i ambientals justes i equitatives en cada comarca i cada municipi en el marc d'un projecte energètic global per Catalunya.

En els debats del projecte TEiT, especialment en comarques menys poblades com per exemple Alta Ribagorça, Ribera d'Ebre i Bergadà s'ha constatat una gran dificultat per endegar polítiques de redreçament des de les pròpies capacitats locals, malgrat que disposen d'un important recurs, de territori, que serà vital en la futura societat basada en energies renovables.

En la jornada de treball de conclusions generals de 18 de febrer de 2023 a Vic, els representants d'aquestes comarques van exposar que no hi ha capacitat per impulsar projectes de redreçament des de les seves pròpies forces ja que, en general es tracta de poblacions envellides on els joves troben oportunitats professionals en d'altres llocs. Algunes d'aquestes comarques han tingut un passat industrial, ara en declivi, sovint basat en capitals forans: Ribagorça amb les centrals hidroelèctriques; Ribera d'Ebre amb la química d'Ercros a Flix i la central nuclear d'Ascó, o el Bergadà amb el desplegament de les colònies industrials del Llobregat i la central tèrmica de Cercs.

Pren força doncs la proposta dirigida a instàncies superiors de promoure Plans de Redreçament Territorial (PTR) en aquestes comarques, amb accions específiques per al seu redreçament poblacional i econòmic. Aquesta acció, previ un procés de posada en comú, de debat i d'acords sobre les actuacions entre la ciutadania, les administracions locals i les administracions de rang superior, s'hauria de dur a terme en funció d'un projecte determinatiu de transició energètica.

Més enllà d'accions de caràcter general com potenciar les comunicacions, estendre la xarxa elèctrica o fomentar la mobilitat sostenible, es veu important crear ELEMENTS TRACTORS en sinèrgia, sempre que sigui possible, amb recursos locals (aigua, sòls fèrtils, espècies forestals, minerals, espais per captar energia), així com infraestructures existents o en desús com ara carreteres, ferrocarrils, pedreres, abocadors, línies elèctriques, centrals hidroelèctriques (Ribagorça) o d'altres (bancs de terres).

Entre aquests elements tractors hi podria haver també centres d'educació especialitzats (professionals i/o universitaris), centres de recerca específics (també en el camp de la transició energètica), i serveis o empreses de les administracions de caràcter supralocal o general (laboratoris, inspecció o altres).

Fonts de finançament dels Plans de Redreçament Territorial

Els Plans de Redreçament Territorial s'han d'acompanyar de Plans de Finançament adreçats a equilibrar les comarques aportadores de territori en escreix, per compensar les comarques amb manca de territori per complimentar la seva aportació equitativa al sistema energètic comú de Catalunya.

A tall d'exemple, en les grans ciutats, amb problemàtiques socials, s'estan articulant Plans de Barris concebuts com a instrument per lluitar contra l'increment de les desigualtats socials i territorials, impulsant l'accés a una renda digna, als serveis socials, a la qualitat urbana i al benestar per a tot el veïnat. Amb aquests objectius, des del 2016 l'ajuntament de Barcelona impulsa i ha anat ampliant un Pla de Barris que, en el proper quadrienni, arribarà a 27 barris amb un pressupost de 200 milions d'euros ampliable a 300.

Fent un paral·lisme, cal que la Generalitat de Catalunya encapçali, junt amb els ajuntaments i administracions locals de rang superior tant dels municipis i comarques amb manca d'aportació de territori, com de les comarques i municipis aportadores de territori en escreix, a fi d'organitzar el pla de finançament dels Plans de Redreçament Territorial (PRT), que ha de ser consensuat.

A diferència dels Plans de Barris, que tenen un caràcter fonamentalment social, els Plans de Redreçament Territorial (PRT) haurien de posar l'èmfasi en el foment de l'activitat econòmica arreu i centrar-se en la creació d'infraestructures i d'elements tractors per frenar el despoblament i l'empobriment, especialment de les comarques que aporten territori en escreix.

Gestió dels Plans de Redreçament Territorial

L'èxit dels Plans de Redreçament Territorial (PRT) requereix una planificació detallada i una gestió eficaç que reflecteixi les necessitats locals i que involucri els múltiples agents del territori, la ciutadania, les institucions, les organitzacions empresarials i les diferents administracions. Sense un projecte determinatiu de transició energètica per al conjunt de Catalunya i sense un Pla Sectorial Territorial per a les energies renovables, els Plans de Redreçament Territorial (PRT) tindran un desenvolupament difícil. Tanmateix, uns i altres es reforcen mútuament i s'hauran de desenvolupar de forma simultània. Des d'una perspectiva holística, l'Agència de l'Energia, l'Energètica Pública, l'Agència de l'aigua i l'Agència de la Natura poden ser elements claus per configurar els Plans de redreçament Territorial, garantint la preservació de l'equilibri entre energia, aigua, alimentació, medi natural i biodiversitat.

Una tasca prioritària en la gestió dels Plans de Redreçament Territorial és, també, eliminar els recels que s'han anat generant durant anys, per un costat, a causa de l'abandó i el declivi d'aquests territoris i, per altre costat, per la pressió incontrolada d'iniciatives especulatives relacionades amb els seus potencial energètics i de recursos naturals.

Els Plans de Redreçament Territorial haurien de disposar d'un Consell, una direcció i una mínima estructura administrativa en cada una de les comarques gestionades. El Consell hauria de comptar amb la presència de representants de cada territori (institucions, ajuntaments i consell comarcal), de la corresponent diputació, del govern de la Generalitat (amb les seves Agències i l'Institut Català de Finances) i d'altres de rang superior que intervinguin.

D. Visió estratègica dels Plans de Redreçament Territorial

L'anàlisi anterior mostra com la Transició Energètica a les fonts renovables posa el focus en la necessitat d'establir una nova relació de simbiosi amb el territori, atesa la seva funció com a font principal de captació d'energia. Aquest fet capgira el paradigma del desenvolupament territorial predominant avui dia i situa els territoris fins ara abandonats o marginats com elements clau de la nova civilització.

La captació de l'energia renovable és distribuïda per naturalesa i per tant sembla assenyat apropar les activitats (especialment les més intensives en energia com les indústries metal·lúrgica, la ceràmica, el vidre, el reciclatge o els centres de dades) als indrets on hi haurà la màxima captació d'energia. Això pot ser un element per impulsar el redreçament en aquests territoris.

Més enllà de revaloritzar uns territoris (fins ara molts d'ells marginats), els Plans de Redreçament Territorial (PRT) també són una iniciativa clau per desenvolupar la societat sostenible del futur. Sense ells, la societat catalana difícilment aconseguirà ser autosostenible en energia i, per tant, aquests plans estan destinats a ser una eina vital per a l'equilibri entre energia, aigua, alimentació, medi natural i biodiversitat en el futur desenvolupament sostenible de Catalunya.

Ressenyes

CMES [CMES-2023], *Transició energètica i territori (Projecte TEiT). Conclusions generals*. CMES (Col·lectiu per a un Nou Model Energètic i Social Sostenible), CERE (Centre d'Estudis de Ribera d'Ebre), ÀRB (Àmbit de Recerques del Berguedà), CECBLL (Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat), PEO (Patronat d'Estudis d'Osona), CERIB (Centre d'Estudis Ribagorçans) i CES (Centre d'Estudis de la Selva), Vic, 18 de febrer de 2023, <https://cmes.cat/wp-content/uploads/2023/08/TEiT23-2023-02-18-VIC-Conclusions-v5.pdf>

CMES [CMES-2024], *Oportunitat d'una llei de cobertes i solars*, Junta de CMES, 18 de juliol de 2024, <https://cmes.cat/wp-content/uploads/2024/07/TEAA-2024-01-16-ACCI%C3%93-Llei-de-cobertes-i-solars-v26.pdf>

FURRÓ, E. (Furró-2016), *Catalunya, aproximació a un model energètic sostenible*, Editorial Octaedro, Barcelona 2016.

IDESCAT [Idescat-2025a], *Sèries històriques demogràfiques*, Idescat, [consulta març 2025] <https://www.idescat.cat/pub/?geo=un%3A080018&id=shd#Plegable=geo>

IDESCAT [Idescat-2025b], *Altitud, superfície i població. municipis*, Idescat, [consulta març 2025] <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15903>

IDESCAT [Idescat-2025c], *Utilització del sòl (2022)*, Idescat, [consulta març 2025] <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=basics&n=10547&tema=terri>

IDESCAT [Idescat-2025d], *Superfície i pendents. Comarques i Aran, i àmbits*, Idescat, [consulta març 2025]. <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15181>

PARLAMENT DE CATALUNYA [ParlCat-2017], *Llei del canvi climàtic*, aprovada pel Parlament de Catalunya l'1 d'agost de 2017, article 19.3. <https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/7426/1965191.pdf>